

Les noves formes del crim organitzat. Nous grups de delinqüència organitzada en el context europeu

ANSGAR TOLLE

Detectiu superintendent de l'Oficina Federal d'Investigació Criminal de la República Federal d'Alemanya

109

1. EL CONCEPTE DE CRIM ORGANITZAT

Per descriure el fenomen del crim organitzat es recorre a definicions que poden variar d'un país a l'altre a causa de la multitud de formes en què es manifesta. En aquest sentit, les definicions alemanya i espanyola no difereixen gaire. No obstant això, no vull estendre'm en aquesta diversitat de definicions. El crim organitzat representa —i, en això, l'acord és unànime— una forma complexa i transnacional de delinqüència, al marge de les peculiaritats nacionals. D'altra banda, hi ha un acord relatiu sobre les característiques centrals de la criminalitat organitzada, que són les següents:

- l'associació duradora d'un grup de persones
- la perpetració de delictes greus
- la satisfacció d'una demanda de béns i serveis (il·legals)
- la protecció sistemàtica contra la persecució penal
- l'ús sistemàtic de la violència i les amenaces
- l'intent d'adquirir influència sobre l'Estat i l'economia
- la creació i la utilització d'estructures empresarials

El crim organitzat es manifesta de moltes maneres diferents. Hi ha grups petits i grups grans, que poden estar molt diferenciats entre si per l'estructura, el tipus d'activitat criminal i l'origen ètnic. Segons les informacions actuals de què es disposa, no es pot establir cap model unificat d'estructura per a tots els àmbits locals i especialitzats en sectors del crim organitzat.

A Alemanya, per exemple, a més dels sindicats clàssics i d'altres grups delictius organitzats jeràrquicament (com ara en l'àmbit dels robatoris d'automòbils), hi ha unes altres associacions delictives organitzades d'una manera menys rigorosa que es coneixen com a *criminalitat estructurada en xarxa* (p. ex., en l'àmbit de la

prostitució, amb proxenetes alemanys). L'anàlisi dels Yakuza al Japó ens mostra l'existència d'un altre tipus d'estructures de grup, sobretot clans familiars i contactes dins la política, semblants a la màfia siciliana a Itàlia.

2. NOVES FORMES DE CRIM ORGANITZAT

L'estudi dels aspectes actuals del crim organitzat ens mostra segurament activitats delictives noves —com el tràfic d'immigrants il·legals—, així com nous grups ètnics —com pot ser el crim organitzat rus eurasiàtic. Però, en realitat, allò que caracteritza el crim organitzat d'aquests últims anys són les tendències per uns tipus d'organitzacions determinades o per uns àmbits delictius concrets. Aquestes tendències han anat evolucionant d'una banda pels canvis polítics i econòmics que hi ha hagut a tot el món —sobretot a l'Europa central i de l'Est— i, d'una altra, per la globalització de l'economia i els avenços tecnològics. Aquests canvis han provocat que en els darrers temps l'amenaça del crim organitzat hagi augmentat dràsticament.

110

2.1 Tendències evolutives actuals

Les tendències evolutives generals es poden resumir en quatre factors:

- l'augment de la brutalitat
- la professionalització
- la corrupció
- la globalització

2.1.1 *L'augment de la brutalitat*

La intimidació i la violència per a la consecució dels objectius criminals i per assegurar les pretensions de poder tenen un significat important. No obstant això, també es pot partir de la base que, en les organitzacions consolidades i amb estructures ben establertes, pocs cops la violència es manifesta obertament, ja que n'hi ha prou amb formes de pressió més subtils. El sol fet de saber que, en un cas extrem, es pot utilitzar la violència de la forma més brutal i ineludible, és suficient perquè els membres de l'organització, les víctimes i els testimonis obeeixin.

Les conseqüències d'aquest tipus d'intimidació no només es deixen sentir en els processos penals o civils afectats directament sinó que també creen en general un clima dissuasiu entre els implicats en altres processos judicials. Sense la declaració d'aquests testimonis és quasi impossible una argumentació amb proves en processos relacionats amb el crim organitzat.

L'augment de la violència es fa notar sobretot en els grups criminals de l'Europa central i de l'Est. La seva brutalitat i la falta d'escrúpols són comparables a les que demostren tenir també les organitzacions asiàtiques i sud-americanes. A Alemanya, per exemple, en relació amb les extorsions i guerres entre bandes cri-

minals vietnamites pel contraban i la venda il·legal de tabac, es van perpetrar vint-i-quatre actes d'assassinat en la primera meitat de 1996, vint dels quals van ser a Berlín, amb un total de trenta-una víctimes mortals de nacionalitat vietnamita. El 1995 el nombre de víctimes havia estat de vint-i-nou.

Un altre exemple de brutalitat relacionada amb la prostitució és una banda criminal alemanya kazakh, que captava dones a l'antiga Unió Soviètica amb falses promeses de treball i un cop a Alemanya les obligava a prostituir-se. El primer que feien quan arribaven a Alemanya era treure'ls tota la documentació identificativa. Els criminals les obligaven, amb violència, a lliurar una part considerable dels guanys que obtenien prostituint-se. Les pegaven, els clavaven puntades de peu i les amenaçaven amb ganivets i armes de foc. Una de les dones va declarar voluntàriament a la policia però, per por del dirigent de la banda, no va accedir a sotmetre's a un interrogatori com a testimoni. Aquesta dona va explicar que no només l'havien pegat sinó que fins i tot van arribar a enfonsar-li el cap en un lavabo ple d'aigua fins que va estar a punt de morir ofegada. Explicava també que l'havien amenaçat de llançar-la des del balcó d'un tercer pis i que si declarava o feia una denúncia la matarien. Hi va haver, com a mínim, cinc casos més de dones que, davant l'amenaça de l'organització criminal, no van declarar o van fer declaracions falses a la policia.

2.1.2 Els avenços tecnològics i la professionalització

Una altra de les tendències que s'han pogut observar en els últims anys és la professionalització i la tecnificació de les organitzacions criminals, que s'aprofiten cada vegada més de les possibilitats que ofereixen les noves tecnologies de la comunicació per a les seves activitats delictives. Per exemple, per a les converses rellevants sobre les accions utilitzen els telèfons mòbils, que normalment estan a nom de persones sense antecedents policials. L'intercanvi de telèfons mòbils i la utilització de targetes de proveïdors estrangers també són fets habituals. Un altre cas és el del cap d'una organització germano-italiana que utilitzava quinze telèfons mòbils, adquirits amb documentació falsa i registrats amb noms falsos o de testaferrós.

En molts casos, les autoritats penals detecten l'existència d'estructures professionals o comercials. El model és sempre el mateix: negocis legals i il·legals entrelligats de diverses formes en una xarxa internacional. Els grups criminals aprofiten i utilitzen sistemàticament la flexibilitat i l'ampli marge d'actuació que permet un sistema econòmic i jurídic lliberal. En aquest sentit, el *know-how* dels experts s'utilitza a tots els nivells.

Els grups delictius qualificats tenen estructures organitzatives similars a les d'una empresa legal, per la qual cosa es pot parlar d'una «logística» del crim organitzat. Els grups disposen de directors de personal, d'una logística per a l'aprovisionament, d'una logística per a la producció i la distribució, així com d'una logística per a la inversió dels beneficis. La criminalitat organitzada financera opera cada vegada més per mitjà d'empreses legals. El reconeixement d'aquestes xarxes de relacions proporciona pistes importants per a la persecució penal.

Les activitats delictives d'aquestes organitzacions criminals es regeixen per les necessitats del mercat. Ara, l'execució del delictes i la valoració del botí són tasques ben diferenciades. El blanqueig dels copiosos beneficis es du a terme de diverses maneres i permet que els caps principals puguin moure's com homes de negocis respectables i amb èxit. Aquests personatges principals no es deixen veure de cara a l'exterior, és a dir, no tenen cap contacte directe amb l'execució de les accions criminals. En canvi, les figures secundàries, a causa de la gran divisió de tasques, no tenen cap visió global de les funcions i l'estructura de l'organització; es poden substituir en qualsevol moment. D'altra banda, si cal, per assegurar i conservar aquestes estructures s'utilitza la violència física i psicològica, a més d'un gran hermetisme i la conspiració.

Un exemple de la gran divisió del treball que tenen aquestes organitzacions el va proporcionar un sumari contra una banda criminal kurdo-libanesa, que traficava i comercialitzava drogues. La droga s'obtenia als Països Baixos de mans de proveïdors residents i s'enviava a Alemanya a través de missatgers. Un cop allà, es venia.

L'estructura de l'organització estava molt jerarquitzada i els nivells estaven completament separats i aïllats. Els setanta criminals que la integraven actuaven separatament. Els organitzadors tractaven amb els proveïdors i movien els fils des de darrera el teló: no tenien cap contacte directe amb els estupefaents. La banda treballava amb diversos proveïdors a fi d'evitar possibles problemes de subministrament o de qualitat. La droga arribava al seu destí a través de missatgers i un cop allà es venia directament al consumidor, es lliurava a altres col·laboradors de la banda o es dipositava en búnquers preparats adequadament.

La droga es venia als traficants locals d'altres nacionalitats. En cas necessari, diàriament es transportaven petites quantitats de droga del búnquer cap a les rodalies del punt final de venda. Els compradors arribaven en vehicles, feien la seva comanda i se'ls la subministrava immediatament. Els col·laboradors retiraven de forma immediata els diners que es cobraven en el moment del lliurament i els dipositaven en amagatalls a meitat del camí. Hi havia altres persones que actuaven com a vigilants, que protegien relativament els traficants de possibles batudes de la policia.

Segons les informacions que es tenen fins ara, hi havia missatgers especials que s'encarregaven de treure els guanys del país cap a Turquia, Síria i el Líban, on sembla que s'invertien en béns immobles. Els missatgers viatjaven amb passaports portuguesos falsos, amb els quals podien moure's lliurement per tots els països, en cas que es busqués algú.

S'estima que els beneficis de la banda ascendeixen a vint-i-quatre milions de marcs alemanys. Per protegir l'organització, els testimonis eren amenaçats, tant personalment com els seus familiars residents a l'estranger. Això va comportar que en un judici oral un testimoni es retractés completament de la seva declaració: el seu germà a Suècia i els seus pares al Líban havien estat amenaçats. Un altre testimoni es va retirar abans que comencés el procés i un altre va cometre perjuri.

2.1.3 La corrupció

Un dels altres trets característics del crim organitzat és la corrupció. En els últims anys, aquesta problemàtica ha suscitat un interès cada vegada més gran en l'opinió pública.

A Alemanya, fins fa poc es detectaven casos de corrupció laboral, especialment a l'Administració pública, en l'adjudicació d'encàrrecs i a les oficines de matriculació de vehicles. Als Països Baixos hi ha una relació estreta entre els organitzadors dels jocs d'atzar il·legals i els funcionaris de l'Administració pública encarregats de controlar el compliment de la normativa legal en matèria de jocs d'atzar. Actualment, a Bèlgica, es duen a terme investigacions sobre la possible implicació d'alts càrrecs de la política en casos de corrupció i de distribució de material pornogràfic. A Itàlia, el cas Andreotti ocupa els titulars dels diaris i al Japó també hi ha alts càrrecs polítics, inclòs el president, implicats en casos de corrupció.

A Rússia, la corrupció ha esquitxat tots els sectors de l'aparell estatal, inclosos els òrgans penals. En declaracions fetes pel govern i el president, també davant del parlament, s'ha advertit de l'amenaça que implica la corrupció per als canvis democràtics així com per als interessos nacionals i per a la seguretat del país. Aquesta postura també la comparteix l'oposició política, fet no gaire freqüent a la Rússia actual.

La relació del crim organitzat amb la corrupció representa un desafiament molt particular per a totes les societats, perquè ataca de forma sistemàtica i massiva els principis bàsics del consens democràtic i social: la confiança en l'actuació estatal i en la integritat dels alts càrrecs de l'Estat a l'Administració i la política.

2.1.4 La globalització

En quart i últim lloc, cal anomenar la creixent interdependència internacional dels grups de crim organitzat. La dimensió internacional del crim organitzat a Alemanya es pot constatar en el fet que, el 1997, més de tres quartes parts dels processos analitzats en aquest tipus de criminalitat eren delictes internacionals. Així, el percentatge de sospitosos de nacionalitat estrangera era, també el 1997, del 60 % aproximadament.

Junt amb els canvis geopolítics fonamentals que han tingut lloc durant aquesta dècada, les relacions econòmiques internacionals cada cop més estretes han fet que el mercat mundial adquireixi gran importància. Aquesta globalització ha provocat que augmentin els corrents de capital, béns, serveis i persones fins a magnituds inimaginables a escala mundial. L'obertura de fronteres a Europa, l'enorme augment del volum de negocis i de la mobilitat social, així com la millora dels sistemes de comunicació, no només han estat decisius per a la globalització del comerç i de l'economia sinó que també han incrementat les possibilitats d'actes delictius. En aquest sentit, Europa és el centre de la delinqüència internacional: les organitzacions criminals la veuen com un espai econòmic i d'acció unitari i l'aprofiten consegüentment.

2.2 Els grups ètnics

A més de tot aquest desenvolupament general que es pot observar en l'àmbit del crim organitzat, en els últims anys han aparegut noves variants ètniques en aquest tipus de delinqüència.

Avui dia, a banda de les conegudes organitzacions criminals «tradicionals», com la màfia italiana o els *càrtels* de droga sud-americans, cada cop apareixen més organitzacions criminals procedents dels països de l'Europa de l'Est i de l'antiga Unió Soviètica, com pot ser el que hem denominat aquí crim organitzat rus eurasiàtic —que s'ha convertit ja en un fenomen mundial— o els grups criminals albanesos. Aquests grups delictius organitzats albanesos són l'exemple més actual de les conseqüències directes que ha tingut la ruptura política i econòmica de l'Europa de l'Est sobre l'Europa occidental, especialment sobre Alemanya.

2.2.1 El crim organitzat rus eurasiàtic

De fet, aquesta forma de criminalitat —i cal cridar l'atenció sobre aquest punt— no és cap fenomen nou. Podem fer-ne un breu resum històric. A partir del 1917, a Rússia va començar a existir el crim organitzat en forma sobretot de les clàssiques bandes de gàngsters. A partir del 1930 es va desenvolupar una associació molt ben organitzada, la dels anomenats lladres legals. L'expressió *lladre legal* feia referència a un delinqüent professional, per al qual la delinqüència era el mitjà de vida. Eren molt coneguts en els cercles criminals i se sotmetien a la «lleï dels lladres», un codi especial dels delinqüents.

En la dècada dels cinquanta es van formar ja les organitzacions especialitzades, les Tzechoviki. I a partir dels setanta van començar a crear-se vincles entre organitzacions criminals i estructures estatals: era l'inici de la corrupció institucional. El 1987, el crim organitzat rus eurasiàtic era pràcticament desconegut fora de la Unió Soviètica. Deu anys més tard, aquestes organitzacions controlen en les grans ciutats de l'antiga Unió Soviètica nombrosos àmbits de la vida econòmica i social.

Aquesta evolució històrica ens mostra que el crim organitzat rus eurasiàtic no és cap fenomen nou, mal que ara per primer cop ha adquirit rellevància per als països industrialitzats occidentals.

El crim organitzat rus eurasiàtic no disposa d'un òrgan superior que estigui per damunt de les organitzacions criminals independents dins d'una estructura de submissió, semblant a la *cupola* de la màfia siciliana, sinó que actua en molts àmbits en forma d'associacions criminals individuals organitzades piramidalment i regides pel principi de protecció.

El vèrtex de la jerarquia està format pels que encara avui dia s'anomenen lladres legals, similars als «padrins» de la màfia siciliana. Dins l'organització, aquests controlen tot el procés criminal, adapten les estratègies i tàctiques criminals a les condicions econòmiques i socials canviants i també proporcionen nous àmbits d'influència i fonts d'ingressos a les seves organitzacions.

En els nivells intermedis de les associacions criminals es troben els dirigents

encarregats de fer complir les ordres dels lladres legals i de dirigir, per tant, les activitats delictives. Aquest nivell comprèn també persones de la vida pública, com per exemple periodistes, banquers, artistes i esportistes, els quals subministren informació, proporcionen assessorament jurídic i contribueixen a augmentar el prestigi social i polític d'aquests dirigents.

L'últim nivell està integrat per un gran nombre de grups o bandes criminals que actuen al carrer, sotmesos a un cap de zona. Una de les seves activitats delictives més importants és l'extorsió. Les organitzacions criminals russes eurasiàtiques no es basen tradicionalment en la protecció, com la màfia siciliana. La necessitat de protecció sorgiria en un primer moment «artificialment», a partir de l'estratègia criminal de l'extorsió.

L'anàlisi de la dimensió internacional del crim organitzat rus eurasiàtic i de la qüestió de l'origen i les causes ens mostra que els criminals que estan dins els grups anomenats russos exiliats tenen un paper decisiu. Es tracta principalment d'empresaris que ja es coneixien entre ells abans de marxar de l'antiga Unió Soviètica i que havien arribat a adquirir-hi un benestar considerable mitjançant negocis legals i il·legals.

La seva presència a molts països —sobretot als Estats Units, al Canadà i a l'Europa occidental— ha fet que aquests exiliats russos hagin pogut crear una xarxa internacional d'empreses amb una àmplia logística i establir estructures molt sòlides amb un grau d'organització molt elevat. Aquests exiliats russos utilitzen sobretot les societats *joint ventures* com a tapadores per als negocis il·legals i en molts casos hi ha la sospita que es van fundar exclusivament per al blanqueig de diners.

Eren característiques, i encara ho són, certes organitzacions comercials dubtoses que actuaven principalment a la ciutat de Moscou i que avui dia participen en negocis il·legals arreu del món, com per exemple amb la violació constant dels embargaments internacionals, l'evasió d'impostos, el contraban, el tràfic de drogues i d'armes, el blanqueig de diners, etc.

És impressionant la dimensió internacional del crim organitzat rus eurasiàtic, sobretot si observem les relacions econòmiques i criminals que hi ha entre tres de les organitzacions criminals més importants que operen al món occidental: Solnzewskaja, Mogilewitsch Organisation i Ivankov Organisation.

Aquestes organitzacions tenen alhora contactes amb tot un seguit de persones influents del crim organitzat rus eurasiàtic i contactes a escala internacional als Estats Units, a l'Amèrica del Sud i Central, al Canadà, Israel, Xipre, la Xina, Turquia, Rússia, Ucraïna, França, Àustria, Alemanya, la República Txeca i les Illes del Canal de la Mànega. A Espanya, sobretot a la Costa del Sol, es pot observar que cada vegada hi ha més ciutadans russos que adquireixen béns immobles, la qual cosa ens fa sospitar d'un possible blanqueig de diners.

Els seus àmbits d'actuació són les activitats criminals tradicionals com l'extorsió, la prostitució, el tràfic de drogues i armes, o les operacions de blanqueig de diners, que són més complicades i difícils de detectar. Aquest ampli ventall d'accions i els seus vincles internacionals ens mostren que el crim organitzat rus eurasiàtic ha deixat de ser un problema exclusivament nacional i s'ha convertit en un repte internacional.

Un altre factor que cal considerar quan parlem de la dimensió internacional d'aquest tipus de crim organitzat són les presumptes relacions entre algunes organitzacions criminals russes eurasiàtiques i els *càrtels* de droga colombians, així com la Camorra napolitana. Hi ha proves que indiquen que aquestes organitzacions han mantingut reunions.

En síntesi, podem dir que el crim organitzat rus eurasiàtic té principalment les característiques següents:

- l'elevada participació d'antics treballadors de l'aparell policial (policia, servei secret) en el crim organitzat;
- l'ús creixent de la violència;
- l'augment del caràcter politicocriminal d'aquesta delinqüència: en els últims temps s'ha pogut observar la tendència de les organitzacions a intentar influir en les decisions polítiques de l'Estat, mitjançant la infiltració de dirigents o homes de palla en el parlament i el govern;
- la influència decisiva de les organitzacions criminals sobre l'economia legal: els experts del Ministeri de l'Interior rus calculen que el 85 % de les empreses no estatals a Rússia estan sota el control de les organitzacions criminals.

116

2.2.2 Els albanesos

Cada vegada són més els grups criminals albanesos que, des de començament de la dècada dels noranta, s'estableixen a Alemanya i duen a terme les seves activitats criminals en aquest país. Es pot observar una evolució similar en els països veïns (República Txeca, Àustria, Suïssa, Escandinàvia, etc.). Els moviments d'emigrants de Kosovo cap a l'Europa central han provocat també que molts d'aquests refugiats s'estableixin a Alemanya.

Les organitzacions criminals albaneses actuen en àmbits delictius molt variats, però sobretot es dediquen al tràfic i la venda d'heroïna. En els àmbits del comerç de drogues i de la prostitució estan desplaçant brutalment les nacionalitats que fins ara en controlaven el mercat (turcs i kurds). Al principi, només venien la droga al carrer però ja s'han fet càrrec de l'organització i de tot el procés de comercialització de l'heroïna. Una part dels beneficis procedents dels delictes es transfereixen a Kosovo mitjançant «agències de viatges» kosovo-albaneses, amb filials a la majoria de capitals alemanyes i ciutats de Kosovo.

Aquestes organitzacions es regelen per una protecció ètnica molt forta. Els membres provenen majoritàriament de les mateixes grans famílies o són persones que han nascut en el mateix lloc. Els membres que no pertanyen a aquests grups ètnics s'utilitzen només com a reforços addicionals, per exemple en serveis de missatgeria o per a qüestions de logística, la qual cosa dificulta la infiltració de confidents o d'agents encoberts. Destaca el seu grau d'organització: a les grans ciutats, els grups estan dividits en tres o quatre nivells, organitzats segons la jerarquia dins la família o també segons mèrits propis determinats.

La persecució a què estan sotmesos a Alemanya fa que s'instal·lin provisionalment a Bèlgica, Espanya o els Països Baixos. Des d'allà segueixen portant els

negocis de l'organització (per exemple l'encobriment de mercaderies robades a Alemanya) i constitueixen punts d'acollida d'altres albanesos que es troben a l'estranger i que resideixen legament o il·legalment al país corresponent.

Quan s'acusa algun membre d'algun delictes, la banda paga la fiança i aquest surt en llibertat condicional de la presó. Els testimonis i intèrprets són amenaçats constantment. La defensa normalment és a càrrec d'advocats prestigiosos i cars. Els membres que estan detinguts sempre reben atenció de l'organització i quan surten tornen a ocupar el seu lloc. Els familiars reben ajuda econòmica.

L'exemple del crim organitzat albanès ens mostra la influència directa que pot tenir la confusió política i econòmica en un país de l'Europa de l'Est sobre la seguretat interna dels països industrialitzats occidentals.

2.3 Els àmbits delictius

Finalment —deixant de banda la criminalitat informàtica i el blanqueig de diners, que també tenen una importància enorme i creixent—, vull tractar dos àmbits delictius que han anat adquirint rellevància:

- el tràfic il·legal d'immigrants, a causa de l'evolució política i econòmica dels darrers anys;
- els delictes ecològics, perquè representen un camp nou molt lucratiu per a les organitzacions criminals.

2.3.1 El tràfic il·legal d'immigrants

El tràfic il·legal d'immigrants és el centre de les discussions actuals. La República Federal d'Alemanya és, junt amb els països industrialitzats de l'Europa occidental, una de les destinacions principals dels corrents migratoris a causa del seu nivell de vida relativament alt i de l'estabilitat interna.

Els criminals que operen a escala internacional han aprofitat l'obertura dels països de l'Est i la consegüent llibertat de moviments. En aquests països s'han creat unes estructures criminals que troben en l'espai de l'Europa central un mercat ideal per a la consecució dels seus objectius econòmics i de poder. Les activitats en l'àmbit del tràfic il·legal d'immigrants van des de la captació de persones que volen emigrar, amb la falsa promesa d'una vida millor al país de destí, passant per l'elaboració de passaports i visats falsos o falsificats d'una qualitat quasi perfecta i per l'organització dels mitjans de transport, fins a la seva col·locació en el mercat de treball il·legal o en els ambients de prostitució.

Els mètodes que s'utilitzen habitualment per passar immigrants il·legals són:

- aprofitament del visat de turista
- entrada al país amb un visat obtingut il·legalment
- entrada al país amb documentació de viatge falsificada
- entrada al país sense documentació

L'anàlisi dels casos més rellevants que van tenir lloc a Alemanya durant l'any 1997 va revelar que les organitzacions dedicades al tràfic il·legal d'immigrants utilitzen estructures similars a les d'una empresa per entrar immigrants a Alemanya o a altres països de l'Europa occidental.

Per exemple, a Alemanya es van constituir empreses d'importació/exportació per al tràfic il·legal d'immigrants. Aquestes empreses principalment redactaven i enviaven invitacions i garanties, que servien com a base per sol·licitar el visat als consolats alemanys a l'estranger. En un dels casos descoberts, els principals acusats havien establert contractes comercials amb vint-i-sis empreses associades, relacionades amb l'organització de presumptes viatges turístics. Aparentment havien fet reserves d'hotels i havien firmat contractes d'assegurances mèdiques. Aquesta documentació, junt amb les invitacions falses de l'empresa, s'havia presentat als consolats alemanys per cursar la sol·licitud del visat. Així, amb aquest sistema, com a mínim deu mil persones van entrar de forma il·legal a Alemanya i s'estima que els beneficis obtinguts van arribar aproximadament a un milió de marcs alemanys.

Les empreses d'importació/exportació s'utilitzaven també per fer les transaccions financeres de l'organització, per a la transferència a l'estranger dels ingressos i per al blanqueig de diners. Els criminals també havien obert diferents comerços i agències de viatges amb la mateixa finalitat. En més de cent casos, aquestes agències de viatge es van utilitzar per introduir immigrants turcs a Alemanya de forma il·legal.

En un altre cas, una organització índia va obrir una sèrie de restaurants en els quals es donava feina a ciutadans indis immigrants il·legalment i, al mateix temps, servia per al blanqueig de diners. L'ocupació d'immigrants il·legals en restaurants és també molt característica de les organitzacions xineses de tràfic il·legal d'immigrants. Segons les últimes informacions obtingudes dels sumaris oberts per la policia alemanya de fronteres, es pot observar per primer cop que Espanya i Portugal s'han convertit també en països de destinació per als immigrants il·legals xinesos i vietnamites que es troben a Europa.

En alguns casos, els criminals exerceixen influència sobre els funcionaris del departament d'estrangeria i sobre els funcionaris encarregats del lliurament de passaports i concessió de visats. Per exemple, una organització dedicada al tràfic il·legal d'immigrants treballava a Kingston (Jamaica) conjuntament amb els funcionaris d'immigració i amb els encarregats del lliurament de passaports. D'aquesta manera, es van emetre passaports jamaicans completament en regla així com documents en blanc per emplenar-los segons el cas. Alguns treballadors de l'ambaixada jamaicana a Alemanya també estaven implicats en aquest afer.

Les fortes i creixents pressions migratòries actuals, que tenen el seu origen en la situació de crisi i les males condicions econòmiques que pateixen algunes regions i països del món, fan que segueixi existint una demanda d'aquests tipus de serveis i, consegüentment, organitzacions internacionals de tràfic il·legal d'immigrants dedicades a satisfer-la. Aquest tipus de criminalitat ofereix a les organitzacions moltes possibilitats de benefici. Se sap que s'han arribat a ingressar fins a 40.000 dòlars americans per persona, i amb un risc relativament baix.

Els motius esmentats ens fan suposar que el nombre de bandes criminals actives en aquest àmbit del crim organitzat anirà augmentant.

2.3.2 *Els delictes ecològics*

Cal parar una atenció especial a un altre camp delictiu amb un enorme potencial de beneficis per al crim organitzat: la delinqüència mediambiental. Les disposicions i normatives legals alemanyes relatives a la protecció del medi ambient han provocat que els costos d'eliminació de residus augmentin en alguns casos en més de 10.000 marcs alemanys per tona. Però la legislació mediambiental també pot afectar ben aviat altres països membres de la Unió Europea, en el marc de la unificació dels estàndards ecològics. Cal afegir, a més, les dificultats amb què es troben les autoritats estatals a l'hora de controlar els sistemes de declaració i transport de mercaderies. No és estrany, doncs, que amb vista a les grans possibilitats que ofereix aquest mercat i a causa del buit legal pel que fa als controls, els grups criminals es dediquin, cada vegada més, a exportar residus a països de l'Europa de l'Est o del Tercer Món mitjançant empreses legals i documentació falsa.

Els residus, però, també s'eliminen de forma il·legal en el mateix país d'origen. A Alemanya es va obrir un gran procés contra nou empreses acusades d'haver comès durant anys delictes intencionats d'eliminació il·legal de residus. Aquesta xarxa d'empreses, que es va crear expressament amb aquesta finalitat, abocava llots contaminants als anomenats recicladors secundaris com si es tractés d'oli usat reciclable, mitjançant un suborn a tots els nivells de l'empresa, o els llençava directament en dipòsits de grava i abocadors inadequats. L'any 1993 es van eliminar cinquanta mil tones de llots molt contaminants només a través d'una de les sis vies que tenia aquesta xarxa d'empreses per eliminar il·legalment els residus.

A més dels elevats costos financers que aquests delictes suposen, les repercussions sobre el medi ambient són incalculables. La salut de les generacions futures es pot veure greument perjudicada per aquest tipus de criminalitat.

3. NOUS GRUPS DE DELINQUÈNCIA ORGANITZADA A EUROPA

3.1 El crim organitzat de l'Àfrica occidental

Els grups de l'Àfrica occidental actuen com a estructures organitzades bàsicament en dos àmbits delictius:

- tràfic d'estupefaents
- tràfic d'éssers humans: tràfic il·legal d'immigrants/prostitució

3.1.1 *El tràfic d'estupefaents*

Entre el final dels anys vuitanta i el començament dels noranta, es van detectar a l'Europa occidental un gran nombre de ciutadans nigerians que es dedica-

ven al contraban per introduir grans quantitats de drogues dures. Actualment, segons les estadístiques, aquesta tendència ha anat reculant, cosa que en realitat no significa que els nigerians hagin disminuït les seves activitats en el terreny dels estupefaents.

D'un temps ençà, per al contraban d'estupefaents es recluten missatgers d'origen europeu, procedents majoritàriament de segments de població socialment discriminats del país on van destinades les drogues.

Segons uns comunicats facilitats per les autoritats italianes, les organitzacions africanes dedicades al tràfic de cocaïna tenen estretes relacions amb la màfia i, alhora, li han de pagar conformement per l'anomenat conveni de moratòria que tenen establert.

L'heroïna que arriba a Europa, especialment a Itàlia, s'introdueix per mitjà del contraban de grups de l'Àfrica occidental, sobretot des de l'Índia i el Pakistan, i passa a través dels països de l'Àfrica oriental i de Turquia.

La cocaïna procedeix majoritàriament del Brasil, però darrerament s'ha comprovat que el Perú també és un punt de sortida. La cocaïna arriba de contraban a l'Europa occidental directament, tot i que, últimament i cada vegada més, arriba també a través de països de l'Àfrica oriental. Les cannabàcies, especialment la *marihuana*, s'envia cap a Europa occidental en contenidors per via marítima des de Lagos o altres ports de l'Àfrica occidental.

3.1.2 Tràfic d'éssers humans: tràfic il·legal d'immigrants, instigació a la prostitució

Les organitzacions criminals nigerianes també actuen en l'àmbit del tràfic d'éssers humans, és a dir, en el tràfic il·legal d'immigrants i en la instigació a la prostitució. Fa un temps es va descobrir que els grups criminals de l'Àfrica occidental portaven dones i adolescents nigerianes cap a Europa a través dels Països Baixos, entre altres països, i les introduïen a la prostitució. En aquests casos, els propietaris de bordells europeus «encarregaven» noies de Nigèria mitjançant persones que actuaven d'enllaç. Per captar les dones del seu país, les enganyaven amb bones expectatives de feina i els aconseguïen un passaport, un visat i una reserva de vol. Quan arribaven a Europa, les dones demanaven asil; finalment les recollien dels centres per a refugiats i les portaven als bordells, on les amenaçaven per obligar-les a prostituir-se.

D'un temps ençà s'han detectat ciutadans nigerians que van a l'ambaixada alemanya de Madrid per sol·licitar un visat per al reagrupament familiar amb la seva dona alemanya, amb la qual s'ha casat a Espanya. Aquests nigerians tenen el suport d'organitzacions remolc, que proporcionen als africans visats i passaports falsos i els paguen el viatge cap a Europa, o bé capten immigrants que ja són a Europa i els proporcionen passaports nous. Les dones alemanyes són captades probablement en oficines de l'atur o d'assistència social o bé en cercles d'immigrants i generalment fan el viatge d'Alemanya a Madrid en autocar. En la majoria dels casos, quan el marit sol·licita el visat un o dos dies després del casament, la dona alemanya ja torna a ser un altre cop a Alemanya.

3.2 El crim organitzat vietnamita

El potencial del crim organitzat vietnamita procedia, en un primer moment, del gran nombre de treballadors vietnamites que es trobaven a l'antiga República Democràtica Alemanya amb contractes d'obra i que van ser acomiadats el 1990 després dels canvis polítics. Des d'aleshores han anat arribant a Alemanya ciutadans vietnamites de forma il·legal a través de Polònia i la República Txeca.

Es tracta de grups rigorosament organitzats, amb estructures jeràrquiques i funcions ben delimitades, que presenten un total hermetisme tant cap a l'exterior com en l'interior i actuen brutalment contra dissidents i rivals. D'aquesta manera es manté la disciplina i l'obediència fins a l'últim nivell de la jerarquia. A més, hi ha un profund sentiment de solidaritat entre els grups ètnics procedents de les mateixes regions. Gràcies als dialectes, es reconeixen entre ells i aleshores comencen a coordinar-se.

A banda del tràfic il·legal d'immigrants i del tràfic d'éssers humans, la principal activitat dels vietnamites és la venda de tabac exempt d'impostos. Aquest tabac prové exclusivament de la producció legal tant del país com de l'estranger. Normalment, es transporta des dels ports dels països occidentals, a través d'Alemanya, amb destinació a l'Europa de l'Est. Un cop allà es torna a portar cap a Alemanya de diverses maneres, per exemple amb el transport per carretera o camp a través.

Al 1996 es van descobrir connexions que mostraven que grups de l'Europa de l'Est venen tabac al nord d'Itàlia, Escandinàvia i Espanya. En aquests casos, les organitzacions esmentades deuen comptar amb la col·laboració d'organitzacions criminals establertes en els països en qüestió.

L'enorme escalada de violència entre grups rivals va fer que es formessin brigades especials de policia en les diferents regions alemanyes afectades i a l'Oficina Federal d'Investigació Criminal, que s'ocupen exclusivament de combatre aquests fenòmens de criminalitat. La detenció dels caps i altres membres importants d'aquestes organitzacions va suposar un cop fort per a aquestes bandes i, en molts casos, les va deixar inoperants. Tot i així, se sap que els membres del nivell jeràrquic mitjà passen a ocupar la direcció de la banda de forma quasi automàtica, o alguns fins i tot creen noves estructures pròpies. D'aquesta manera, els àmbits de poder i d'influència, així com els mercats de venda il·legal de tabac, tornen a estar repartits i controlats.

3.3 El crim organitzat rus eurasiàtic a Alemanya

Un conjunt d'indagacions dutes a terme a Alemanya han permès descobrir l'existència de connexions personals i interdependències entre coneguts grups criminals russos eurasiàtics, com són: Mazutkinskaja, Dolgoprudenskaja, Solnzewskaja, Vilnius-Brigade i Tambovskaja. A Alemanya hi ha hagut casos aïllats d'enfrontaments violents que es podrien qualificar com a lluites de poder entre organitzacions criminals. Hi ha indicis que demostren que com a mínim hi ha contactes amb organitzacions criminals d'Itàlia i Polònia.

Les preferències delictives dels grups criminals russos, lituans, georgians, ucraïnesos, armenis i azerbaitjanesos detectats a Alemanya se situen en els camps típics del crim organitzat, com són el tràfic i el contraban de drogues, la criminalitat relacionada amb la vida nocturna, el tràfic il·legal d'immigrants i l'exercici de la violència. Cal destacar la gran professionalitat que demostren tenir aquestes bandes en la planificació i l'execució de les accions, la forma brutal i despietada d'actuar i la protecció sistemàtica contra la persecució penal.

Pel que fa a aquesta greu criminalitat, s'ha de partir d'un terreny molt obscur, atès que els grups prenen tot tipus de mesures intencionades per encobrir, amagar i protegir les seves activitats criminals. Un dels trets més importants que caracteritza el crim organitzat rus eurasiàtic és l'explotació sistemàtica i abusiva de la multitud de formes i la flexibilitat dels sistemes jurídics i econòmics liberals. És difícil afirmar si existeixen, i de quina manera, lligams amb el blanqueig de diners, ja que en molts casos es creen estructures professionals o de tipus empresarial per a aquest fi.

Aquests fenòmens, establerts de la mateixa manera o similar, s'han pogut observar també a d'altres països d'Europa occidental.

Hi ha molts indicis que a Alemanya viuen persones procedents de l'antiga Unió Soviètica que, tot i que les seves activitats delictives en aquest país no s'han pogut provar, se suposa que mantenen vincles amb organitzacions criminals. Algunes d'aquestes persones han estat descrites per les autoritats russes com a líders de conegudes organitzacions criminals, particularment grups russos eurasiàtics. En aquest context, cada vegada és més evident que aquestes persones disposen de diners de procedència dubtosa, si no il·legal. Per això són especialment problemàtics els actes delictius que aquestes persones van cometre a Rússia estant i que, per tant, pertoqueu a les autoritats russes d'investigar-los.

A continuació analitzarem amb més deteniment tres subgrups del crim organitzat rus eurasiàtic.

3.3.1 *El crim organitzat georgià*

En les prospeccions que s'han dut a terme, s'ha constatat que les organitzacions georgianes tenen molt de pes dins la criminalitat organitzada russa eurasiàtica, sobretot pel que fa a les esferes de direcció. Se sap, per exemple, que la Solnzewskaja està controlada pel lladre legal d'origen georgià Djamal Khachidze i s'ha pogut comprovar també que altres lladres legals georgians han ampliat el seu àmbit d'influència cap a Alemanya.

Vull exposar breument el cas de la Solnzewskaja. Aquesta organització criminal és una de les més importants de Rússia i té contactes a tot el món. Es va crear el 1989 al districte de Solnzevo, al sud-oest de Moscou, d'on prové el seu nom. A banda de Khachidze, que és el màxim dirigent, els russos Sergei Michailov, detingut actualment a Suïssa, i Victor Averin són els dirigents més destacats.

Les informacions de què disposem fins ara indiquen que la Solnzewskaja consta d'uns cinc-cents o sis-cents membres, inclosos els grups criminals més petits, i que el cercle més estret el componen unes dues-centes persones. La Solnzewskaja

és una unió complicada i jerarquitzada integrada per diversos grups criminals, que tenen alhora els seus propis capítostos. La cúpula dirigent s'encarrega de la direcció estratègica de tota l'organització i els seus integrants sovint s'estan a l'estranger o, fins i tot, hi resideixen per protegir-se contra el perill d'atemptats a Moscou.

A Moscou, els membres de la Solnzewskaja controlen les activitats comercials, els bancs i les sales de joc i extorsionen empreses comercials; d'aquesta manera exerceixen una gran influència sobre l'economia de la regió. Altres àmbits d'activitat delictiva són l'estafa, el contraban de cotxes, el tràfic de drogues, l'extorsió a turistes i el blanqueig de diners (inversió de capital de procedència il·legal a l'estranger).

3.3.2 El crim organitzat txetxè

Al començament de 1991 ja es podia observar l'expansió de grups txetxens en territori alemany. Les seves activitats criminals se centren en el tràfic de drogues, el contraban de cotxes i l'extorsió d'empresaris russos benestants exiliats. En els últims anys s'han detectat certs moviments sospitosos d'alguns ciutadans txetxens en matèria d'inversions, fet que fa pensar en el blanqueig de diners.

En aquest context criden especialment l'atenció:

- les grans transferències de diners (en part a particulars) sense cap motiu empresarial aparent;
- les grans inversions de capital en la constitució d'empreses, guardaespalles per als socis d'aquestes empreses;
- l'intercanvi constant de mercaderies i el flux de diners entre moltes empreses diferents de dins i fora d'Alemanya (indicis d'encobriment d'activitats relacionades amb el blanqueig de diners).

3.3.3 El crim organitzat ucraïnès

La policia va detectar la presència de grups criminals ucraïnesos a Alemanya arran de tres delictes violents que es van cometre (segrest amb extorsió, presa d'ostatges i assassinat). Els criminals van poder ser identificats com persones procedents de la regió de Lwow (Ucraïna). Com els txetxens, els ucraïnesos estan considerats molt violents i actuen principalment en l'àmbit de l'extorsió.

4. CONCLUSIÓ

És evident que els canvis econòmics i polítics han implicat uns efectes considerables en el crim organitzat. Les organitzacions criminals s'aprofiten dels nous avenços tecnològics i creen xarxes empresarials internacionals. Els negocis legals i il·legals s'entrellacen, apareixen grups ètnics nous com a resultat de la liberalització política en els seus països d'origen i es descobreixen àmbits delictius nous amb un potencial de beneficis molt elevat.

Tot plegat constitueix un greu desafiament per a la comunitat internacional, que només es pot combatre amb una ferma resolució, amb mitjans innovadors i sobretot amb la cooperació internacional.

Es pot constatar que, pel que fa a l'origen ètnic, no hi ha grups que es puguin qualificar com a realment nous dins el crim organitzat a Europa. Els canvis polítics i econòmics, però, n'han ampliat el camp d'acció, de manera que dins les organitzacions ètniques conegudes s'han creat estructures noves.

Per aquesta raó, sovint ens trobem amb el problema de reconèixer aquestes estructures. Això es deu en part —i especialment en el cas del crim organitzat rus eurasiàtic— al fet que els delictes no s'han comès en els nostres països. Els països industrialitzats occidentals s'utilitzen merament per blanquejar-hi els diners, mentre que els veritables actes delictius es cometen a l'antiga Unió Soviètica.

A més, una altra de les dificultats amb què ens trobem en la investigació és l'actuació professional i la projecció internacional que tenen aquests grups.